

Презумпція правомірності правочину

Стаття 204 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) закріплює презумпцію правомірності правочину, зокрема, **правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним.**

Це означає, що кожний вчинений правочин вважається правомірним, тобто таким, що породжує, змінює або припиняє цивільні права та обов'язки, доки ця презумпція не буде спростована.

Таким чином, до спростування презумпції правомірності правочину всі права, набуті сторонами за ним, можуть безперешкодно здійснюватись, а створені обов'язки підлягають виконанню.

Спростування презумпції правомірності правочину має місце тільки тоді:

1) коли неправомірність, а отже і недійсність правочину встановлена прямим приписом закону.

У цьому випадку правочин є недійсним уже тому, що визначений як такий у законі. Він неправомірний і не створює правових наслідків, будучи недійсним уже в момент вчинення, оскільки припис закону існує і забороняє такі дії зараз і на майбутнє. Такий правочин є нікчемним і спеціальне визнання його недійсним у судовому порядку не потребується (разом з тим, відповідно до частини другої статті 215 ЦК України у випадках, встановлених цим Кодексом, нікчемний правочин може бути визнаний судом дійсним).

Нікчемним є, наприклад, правочин, укладений з порушенням вимоги про обов'язкову нотаріальну форму (стаття 219 ЦК України), або правочин, яким скасовується чи обмежується відповідальність за умисне порушення зобов'язання (частина третя статті 614 ЦК України).

2) якщо він визнаний судом недійсним, тобто існує рішення суду, яке набрало законної сили.

У цьому випадку презумпція правомірності правочину діє в момент укладення правочину, оскільки він не порушує заборони конкретної норми закону (або в момент укладення правочину порушення закону залишається прихованим, невідомим іншим особам).

Проте, правомірність правочину може бути оспорена однією зі сторін або іншою заінтересованою особою, а відтак — правочин може бути визнаний судом недійсним. Варто звернути увагу на те, що відповідно до частини третьої статті 215 ЦК України суд може визнати правочин недійсним на підставах, встановлених законом. Тобто, і в цих випадках презумпція правомірності може бути спростована лише за наявності припису закону, що забороняє такі дії.

Головний спеціаліст
Управління з питань нотаріату
Н.В. Гурська